

Први преглед фауне мрава (Formicidae, Hymenoptera) Овчарско–кабларске клисуре *The first overview of the Myrmecofauna (Formicidae, Hymenoptera) of the Ovčar–Kablar Gorge*

Гаврилов Јелена¹, Дрљача Тамара²

¹Научно–истраживачко друштво студената биологије и екологије
„Јосиф Панчић“, Трг Доситеја Обрадовића 2, 21000 Нови Сад
gavrilovjelena@gmail.com

²Научно–истраживачко друштво студената биологије и екологије
„Јосиф Панчић“, Трг Доситеја Обрадовића 2, 21000 Нови Сад
tamara912@gmail.com

ИЗВОД: Током јула 2015. године прикупљани су подаци о распрострањењу и саставу мирмекофауне Овчарско–кабларске клисуре. Они представљају први преглед састава фауне мрава испитиваног подручја. У раду је дат приказ пронађених врста током три дана теренског истраживања. Циљ овог рада јесте увид у распрострањење и диверзитет врста мрава на овом подручју.

ABSTRACT: *Ant fauna of Ovčar–Kablar Gorge was investigated during the July 2015. This paper presents the list of recorded species during the three days of field work. The aim of this paper is rough review of prevalence and diversity of ants in this area.*

Кључне речи: диверзитет, Западна Србија, списак врста

Key words: *diversity, Western Serbia, list of species*

УВОД

Мрави, као и било који други чиниоци екосистема, играју веома важну улогу у одржавању баланса унутар њега. Имају велики утицај на средину у којој живе и активно је мењају. Померањем земљишта градећи мравињаке и скупљањем хране утичу на количину нутријената у самом земљишту, врше аерацију омогућавајући кисеонику и води да стигну до биљног корења. Такође, мрави једу различите органске материје и омогућавају доступност хране многим другим организмима. Они су предатори. Лове велики број животињских врста, укључујући и неке знатно веће од њих самих (Hölldobler & Wilson 1990). Мрави су организми који су највише запажени због комплексног социјалног живота и најчешће су у фокусу истраживања понашања животиња.

Мрави су социјални инсекти са највећим бројем врста. Данас је више од 12.000 врста описано (Bolton *et al.* 2006), међутим, сматра се да је стваран број врста много већи (Ward 2007). Мирмекофауна Србије је знатно богатија од мирмекофауне осталих држава Балканског полуострва, а број врста за сада забележених у нашој земљи је 141 (Petrov 2004).

Овчарско–кабларска клисура се налази у централнозападном делу Србије, између

кречњачкомагматских масива Овчара и Каблара (Ђорђевић *et al.* 1998) и истиче се великим биодиверзитетом на релативно малом подручју (Puzović *et al.* 2009).

Према Уредби Републике Србије, Клисура је заштићена као Предео изузетних одлика I категорије („Службени гласник РС” 36/2009, 88/2010). У оквиру Студије заштите Овчарско–кабларске клисуре (Ђорђевић *et al.* 1998) наведено је да су истраживања живог света непотпуна, но последњих година учињени су значајни помаци и урађена су детаљна истраживања одређених група организама, међу којима су и инсекти.

Када су мрави у питању, на подручју Овчарско–кабларске клисуре овај рад представља прво истраживање те групе инсеката. Представљени су подаци о мравима забележеним током три теренска дана јула 2015, па стога дају скроман увид у диверзитет мирмекофауне Овчарско–кабларске клисуре.

МАТЕРИЈАЛ И МЕТОДЕ

Прикупљање узорака обављено је током јула 2015. године на више локација унутар заштићеног природног добра ПИО „Овчарско–кабларска клисура”. Узорци су прикупљени са

локалитета Видова, Овчар Бања, Љубичићи, као и у окружењу Планинарског дома „Каблар”. Мрави су најчешће сакупљани у близини мравињака. Узорковање је вршено пинцетом, ручно и помоћу усног аспиратора. Узорци су фиксирани и чувани до детерминације у 70% етилалкохолу. Детерминација је вршена уз помоћ бинокуларне лупе (STEVA 600 Zoom Stereo Microscope) и кључа за детерминацију (Agosti & Collingwood 1987).

РЕЗУЛТАТИ

Током истраживања забележено је седам врста из две потпородице и три рода: *Crematogaster* (подпородица Myrmicinae), *Camponotus* и *Formica* (подпородица Formicinae; Табела 1).

Табела 1. Врсте мрави пронађених у Овчарско–кабларској клисури током јула 2015.

Table 1: List of registered ant species in the Ovčar–Kablar Gorge in July 2015

Подпородица <i>Subfamily</i>	Род <i>Genus</i>	Врста <i>Species</i>	Локалитет <i>Locality</i>	Датум <i>Date</i>
Myrmicinae	<i>Crematogaster</i>	<i>Crematogaster schmidti</i> (Mayr 1853)	Пл. дом „Каблар“ <i>Mt. Hut Kablar</i>	05.07.2015.
Myrmicinae	<i>Crematogaster</i>	<i>Crematogaster schmidti</i> (Mayr 1853)	Овчар Бања <i>Ovčar Banja</i>	06.07.2015.
Formicinae	<i>Camponotus</i>	<i>Camponotus piceus</i> (Leach 1825)	Љубичићи <i>Ljubičići</i>	06.07.2015.
Formicinae	<i>Camponotus</i>	<i>Camponotus piceus</i> (Leach 1825)	Овчар Бања <i>Ovčar Banja</i>	06.07.2015.
Formicinae	<i>Camponotus</i>	<i>Camponotus vagus</i> (Scopoli 1763)	Љубичићи <i>Ljubičići</i>	06.07.2015.
Formicinae	<i>Camponotus</i>	<i>Camponotus herculeanus</i> (Linnaeus 1758)	Овчар Бања <i>Ovčar Banja</i>	06.07.2015.
Formicinae	<i>Formica</i>	<i>Formica pratensis</i> (Retzius 1783)	Овчар Бања <i>Ovčar Banja</i>	06.07.2015.
Formicinae	<i>Formica</i>	<i>Formica pratensis</i> (Retzius 1783)	Овчар Бања <i>Ovčar Banja</i>	07.07.2015.
Formicinae	<i>Formica</i>	<i>Formica sanguinea</i> (Latreille 1798)	Видова <i>Vidova</i>	06.07.2015.
Formicinae	<i>Formica</i>	<i>Formica nigricans</i> (Bondroit 1912)	Видова <i>Vidova</i>	06.07.2015.

ДИСКУСИЈА И ЗАКЉУЧЦИ

Међу пронађеним и детерминисаним врстама нема врста са листе угрожених и заштићених врста у Србији, као ни у Европи. Имајући у виду кратак временски период рада на терену и мали број сакупљених врста, у овом тренутку није могуће јасно приказати бројност врста нити праву распрострањеност мрави на подручју Овчарско–кабларске клисуре. Овај списак је први такав за ово подручје, те представља основу за даља истраживања на овом подручју. Планирана су детаљна истраживања мирмекофауне у будућности

и обилазак већег броја локалитета Овчарско–кабларске клисуре ради комплетирања досадашњих резултата и добијања јасније слике о фауни мрави.

ЗАХВАЛНИЦА

Захваљујемо се Туристичкој организацији Чачак, посебно Горану Николићу и Урошу Пантовићу на помоћи при реализацији теренског истраживања. Такође, захваљујемо се и Научно–истраживачком друштву студената биологије и екологије „Јосиф Панчић” на организацији летњег кампа, као и члановима НИДСБЕ „Јосиф Панчић”, Бојани Надаждин, Ивану Тоту и Ђорђу Петровићу, који су помогли при сакупљању материјала на терену.

SUMMARY

During 5–7 July 2015 ant fauna was surveyed in the Ovčar–Kablar Gorge. Ants were collected at four sites: Ovčar banja, Vidova, Ljubičići and in the area around the Mountain hut “Kablar”. A total of 7 species were collected and identified. Among recorded Myrmecofauna there are no species of domestic and international conservation importance. Previous data on ant fauna of this area does not exist. This paper is the first overview of the Myrmecofauna of the Ovčar–Kablar Gorge.

ЛИТЕРАТУРА

Agosti D. & Collingwood C. A. (1987): A provisional list of the Balkan ants (Hym. Formicidae) with a key to the worker caste. II. Key to the worker caste, including North and Central Europe. *Mitteilungen der Schweizerischen Entomologischen Gesellschaft* 60(3–4): 261–293.

Ђорђевић З, Красуља С, Васиљевић Б, Јововић Н, Остојић Д, Грубач Б, Пањковић Б, Секулић Н, Будаков Љ. & Чворовић З. (1998): Студија заштите Овчарско–кабларске клисуре. Завод за заштиту природе Србије, Београд.

Puzović S, Sekulić G, Stojnić N, Grubač B. & Tucakov M. (2009): Značajna područja za ptice u Srbiji. *Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, Zavod za zaštitu prirode Srbije i Pokrajinski Sekretarijat za zaštitu životne sredine i održivi razvoj*, Beograd.

Petrov I. Z. (2004): A list of currently known ant species (Formicidae, Hymenoptera) of Serbia. *Archives of biological sciences* 56(3–4): 121–125.

Hölldobler B. & Wilson E. O. (1990): *The Ants*. Harvard University Press, New York.

Ward P. S. (2007): Phylogeny, classification, and species-level taxonomy of ants (Hymenoptera: Formicidae). *Zootaxa* 1668: 549–563.

